

Včelka - individuální trenér čtení (online aplikace)

Recenzní posouzení pro účely MŠMT

V současné tzv. informační společnosti se bez zvládnutých čtenářských dovedností neobejdeme. Jsou nedílnou součástí výkonu každé profese, jen intenzita jejich využívání se možná liší. Vyžaduje je od nás ovšem i každodenní život, ať se jedná o prosté nakupování v obchodech, komunikaci a udržování interpersonálních vztahů, řízení auta, výchovu dětí, realizaci různorodých volnočasových aktivit atd. Pro kvalitní zvládnutí čtenářských dovedností si žáci potřebují osvojit techniku čtení, tedy plynulé, přesné a dostatečně rychlé čtení, a současně musí ovládnout dovednost porozumět čtenému textu, tedy umět ho reprodukovat, interpretovat, registrovat v něm důležité detaily, chápat sekvenci řazených informací, umět z textu vyvozovat další informace a mnoho dalších nuancí, které porozumění čtenému obnáší. Předpoklady rozvoje čtenářských dovedností úzce souvisejí s řadou kognitivních procesů, jež představují hlubší struktury poznávání jedince. Mezi jinými se jedná o řečové a jazykové schopnosti, o kvalitní rozvoj fonemického povědomí, o přiměřenou úroveň krátkodobé a pracovní paměti, o zvládnutí tzv. procedurálního systému učení.

Jestliže se osvojení čtenářských dovedností v prvních letech školní docházky nedaří, je zapotřebí co nejrychleji intervenovat a hledat pro žáky vhodné formy podpory a rozvoje. Nedostatečná úroveň čtení může vést k dalším neúspěchům ve vzdělávacím procesu, ke zbytečným selháním, snížení motivace ke školní práci, v krajním případě k předčasnému ukončení vzdělávacího procesu, a to navzdory faktu, že jedinec disponuje potenciálem nároky učiva zvládat. Čtení ovšem představuje důležitou složku učení všech vyučovacích předmětů na všech stupních studia.

Aplikace Včelka se snaží všechny výše uvedené dovednosti a schopnosti trénovat a jednoznačně představuje velmi ucelený nástroj prevence i intervence pro žáky, jimž se čtení z různých důvodů jeví komplikované. Ať už se jedná o prostý nedostatek nácviku či nevhodně zvolenou formu tréninku čtení, nebo se jedná o významnější komplikace typu specifické poruchy učení, Včelka dokáže dětem nabídnout „na míru šité“ programy a cvičení, jež napomohou rozvoji čtení. Množství aktivit, které Včelka nabízí, včetně odlišení různé úrovně náročnosti i komplexnosti ve smyslu kombinování různých forem tréninku, je obdivuhodné a velmi užitečné pro každodenní práci dětí. U běžných pracovních listů se stává, že děti texty či správné odpovědi ve cvičeních už umí zpaměti a jejich opakovaným užíváním už nic netrénují, což vede ke stagnaci a nechuti dále pracovat, protože není vidět efekt. Toto vše Včelka řeší.

Významnou součástí aplikace je diagnostika čtenářských dovedností, která může proběhnout na počátku využívání aplikace, ale probíhá také ve formě průběžného sledování výkonů příslušného uživatele aplikace. Výuka tedy neprobíhá na základě chronologického věku či stupně studia dítěte, ale na základě jeho faktických dovedností a výkonů. To je pro práci dětí nesmírně důležité. Začít na úrovni, která je dítěti ještě srozumitelná a pro něj zvládnutelná, stejně jako postupovat přiměřeným tempem v souladu s potřebami dítěte, je klíčové pro rozvoj čtenářských dovedností i ochotu dětí dále trénovat. Zdá se to jako jednoduchý princip práce, na němž staví veškeré intervenční poradenské postupy, ale v běžných školách se bohužel při nutnosti práce s více žáky ve třídě současně i s požadavky na dodržení školního vzdělávacího programu stále nedaří aplikovat. Jakmile děti v něčem začnou selhávat, ztrácí se motivace k práci a je náročné učivo dohnat.

Nespornou výhodou aplikace Včelka je také využívání moderních informačních technologií. Online program je pro děti mnohdy atraktivnější než práce s knihami a sešity, které až příliš připomínají školní prostředí, jež mají nezřídka asociované s neúspěchy a nezdary. Mimoto formát programu umožňuje neustálé aktualizace, rychlé úpravy či opravy, doplňování aktivit, jež se ukážou pro děti jako žádoucí. Práce tvůrců Včelky nikdy nekončí, čímž ovšem zprostředkují dětem značné množství pracovních materiálů. Navíc elektronické prostředí umožňuje sledovat pokroky dětí a usnadňuje práci učitelů, poradenských pracovníků či rodičů v tom smyslu, že napovídá, jak má další trénink dětí pokračovat.

V poradenské praxi se mnohdy stává, že postrádáme další a další materiály, jež bychom mohli klientům pro nácvik doporučit. Jiný problém nastává, když jsou pro klienty materiály již příliš jednoduché, zvládají je, ale při náročnějších aktivitách souvisejících se čtením stále selhávají. Je zjevné, že nedošlo k automatizaci činností. Na tyto obtíže Včelka reaguje množstvím aktivit různorodé náročnosti, včetně posilování proceduralizace učení, jež mnohdy v běžných materiálech chybí.

Uživatelsky příjemné prostředí Včelky pak rozhodně umožňuje její každodenní využívání ve školním i domácím prostředí. Je nesmírně důležité, aby učitelé věděli, jak žákům pomoci, jak poskytnout rychlou podporu, jak ukázat jim i jejich rodičům, co a jak je nutné trénovat. Takové postupy souvisejí se současnými inkluzivními trendy, resp. připravovaným systémem podpůrných opatření, které kladou nároky na pedagogickou diagnostiku i žádoucí intervenci přímo ve školním prostředí. Mimoto umožní rychlé reagování na potřeby dítěte, nedojde k selhávání, které se prohlubuje v mezidobí, než se dítě dostane do poradenského zařízení a jeho obtíže se začnou řešit.

Pokládám Včelku za významné obohacení stávající nabídky nástrojů pro nácvik čtení i všech důležitých přidružených oblastí, jež se čtením úzce souvisejí. Domnívám se, že je velmi důležité, aby se dostala co nejvíce do prostředí škol, aby byla využívána učiteli, kteří své zkušenosti s ní předávají rodičům pro domácí práci s dětmi. Rozhodně nestačí, aby ji měli k dispozici jen poradenští pracovníci. Podaří-li se nabídnout učitelům adekvátní vzdělání, aby Včelku uměli aktivně využívat, prostředky podpory čtenářské gramotnosti, které mají k dispozici, se tím jednoznačně obohatí, stejně jako profesní dovednosti příslušných učitelů. V neposlední řadě se touto cestou podaří zahájit intenzivní prevenci školního neúspěchu žáků.

V Praze 26. ledna 2016

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.

(DYS-centrum Praha o.s.; Katedra psychologie FF UK v Praze)